یادداشت

نقش نظریه بازی در درک منافع اجتماع علمی

رضا منصوری
عضو هیات‌علمی
فرهنگستان علوم

دو مدل گزینش بخردانه، یکی مبتنی‌بر مدل تصمیم‌سازی بیزی و دیگری مبتنی‌بر مدل بازی برای درک چگونگی ارتباط میان نفع فرد و نفع اجتماع در علم مطرح شده است. «شی» مدل خود را یک مدل گزینش بخردانه نو-نهادگرای علم می‌نامد که نظریه بازی محور آن است. در این زمینه توضیح می‌دهد چگونه با فرض منفعت‌طلبی خودخواهانه دانشگران، به عنوان رفتاری بخردانه، نهادهای علمی و قواعد علمی به وجود می‌آیند. شاتِر، در پیروی از اقتصاددانان نهادگرا، نشان داده که چگونه نهادهای اجتماعی در نتیجه کنش انسانی، و نه طراحی انسانی، به طور خودبه‌خودی به وجود می‌آیند. این شکل از نهادها نتیجه برهم‌کنش خودخواهانه افراد کنشگر اقتصادی است که هر یک در پی منافع شخصی خودش است. شاتر بر این مبنا علم اقتصاد را این‌گونه تعریف می‌کند: مطالعه چگونگی تشکیل نهادها به عنوان وسیله‌ای برای ارضای منافع شخصی افراد کنشگری که به دنبال اهداف خودخواهانه خود هستند. شی با استفاده از این تعریف، همچنین با استفاده از این راه‌حل برای دریافت چگونگی تشکیل نهادهای اجتماعی، به حل مسئله محوری مدل‌های شبه‌اقتصادی علم می‌پردازد. به نظر وی، نظریه نونهادگرایان نشان می‌دهد که نتیجه رفتار بخردانه افراد دانشگر در بازی علم ایجاد حالت تعادل بهینه است، بر خلاف مورد کنشگران اقتصادی و سازکار بازار که نتیجه آن تعادل بهینه است که در نظریه بازی تعریف می‌شود. در نظر وی، بر خلاف آنچه سنت‌گرایان فلسفه علم بیان می‌کنند، افراد دانشگر هر کاری می‌کنند تا شکاف میان منافع بخردانه شخصی خود و دانش علمی بشر را، که یک متاع عمومی است، پر کنند.

رضا منصوری، عضو هیات‌علمی فرهنگستان علوم است. او در سال‌های ۸۴-۱۳۸۰ معاونت پژوهشی وزارت علوم را برعهده داشت. منصوری به تازگی یادداشت‌هایی را پیرامون علم منتشر کرده است. «گسترش صنعت» چهارشنبه‌ها آخرین دستاوردهای علمی وی را بازنشر می‌دهد.

خبر

پیش‌بینی ایجاد ۶هزار شغل با طرح توسعه تامین مالی

پیش‌بینی‌شده امسال برای افزایش تولید ملی، خودکفایی و اشتغال پایدار به کمک طرح «توسعه تامین مالی خرد با رویکرد بانکداری پیوندی»، ۶هزار شغل بر پایه کسب‌وکارهای کوچک در ۱۴استان کشور ایجاد شود.

به گزارش ایرنا، ایجاد فرصت‌های شغلی با بهره‌گیری از کسب‌وکارهای خرد یکی از راهکارهای مرسوم در جهان است. کارشناسان در این‌باره معتقدند در صورت فراهم بودن زمینه و داشتن انگیزه کافی، کسب‌وکارهای خرد می‌تواند موتور محرک نوآوری در تولید باشد.

کسب‌وکارهای کوچک به‌دلیل امکان ایجاد فرصت‌های شغلی با سرمایه اندک، زمان اندک بین اجرای طرح و رسیدن به مرحله تولید و اشتغالزایی بالا، ظرفیت‌هایی بی‌نظیر برای گام نهادن در مسیر توسعه هستند. حمایت از این کسب‌وکارها با پرداخت تسهیلات اشتغالزایی و کارمزدکم، رونق خاصی گرفته است.

سازمان برنامه و بودجه کشور به‌تازگی خلاصه‌ای از برنامه‌های تولید و اشتغال دولت در سال۱۳۹۷ را منتشر کرده که شامل ۱۰طرح و برنامه در زمینه اشتغال است. این طرح‌ها شامل طرح دانش آموختگان دانشگاهی، مشوق کارفرمایان، مهارت‌آموزی در محیط، یارانه دستمزد، تامین مالی خرد، توسعه مشاغل‌خانگی و توسعه اشتغال در بخش مسکن، کشاورزی، صنعت، حمل‌ونقل و گردشگری است.

طرح توسعه تامین مالی خرد با رویکرد بانکداری پیوندی، یکی از طرح‌های تولید و اشتغال دولت در سال جاری است که افزایش توسعه کسب‌وکارهای خرد و خانگی در مناطق روستایی، توانمندسازی افراد و بهبود معیشت روستاییان را دنبال می‌کند. در این طرح به بانکداری پیوندی اشاره شده که به‌معنای پیوند مالی بین یک موسسه مالی رسمی با یک موسسه مالی غیررسمی محلی مانند گروه‌های خودیار است.

دوره زمانی اجرای برنامه تامین مالی خرد با رویکرد بانکداری پیوندی، ۳سال است و مشتمل بر تشکیل گروه‌های خودیار، بانک‌پذیر شدن آنها و راه‌اندازی کسب‌وکار ازسوی حدود ۱۰درصد اعضای گروه‌های خودیار می‌شود. هزینه ظرفیت‌سازی هر گروه خودیار ۱۰۰میلیون ریال برای ۳سال است. در هر یک از سال‌های اول و دوم ۴۰میلیون ریال و در سال سوم ۲۰میلیون ریال پرداخت می‌شود؛ بنابراین با احتساب تشکیل هزار گروه در سال۱۳۹۷ و ادامه فعالیت ۳هزار گروه موجود، اعتبارات بودجه‌ای که برای ارائه خدمات فنی و مشاوره‌ای، بسیج اجتماعی، ظرفیت‌سازی در داخل بانک و سازمان‌های مدنی و افراد هدف مورد نیاز است، ۱۲۰میلیارد ریال برآورد می‌شود.

بر این اساس، اشتغالزایی ۶هزار نفر پیش‌بینی شده است. برای اجرای طرح توسعه تامین مالی خرد با رویکرد بانکداری پیوندی به‌عنوان یکی از طرح‌های اشتغالزایی، هزار و ۲۰۰ میلیارد ریال تسهیلات و ۱۲۰ میلیارد ریال اعتبار نیاز است.

عکس: مهدی کاوه‌ای

دولت به واحدهای تولیدی مهلت تجدید قوا بدهد. این درحالی است که واحدهای موجود پس از عبور از موانع بسیاری توانسته‌اند هنوز روی پا بمانند و سپهر اقتصادی کشور به گونه‌ای است که آنها را هر روز با مشکلات اقتصادی جدیدی روبه‌رو می‌کند. در این بین کارشناسان نیز نسبت به خطر تعطیلی و بحران فراگیر در صنایع کشور هشدار می‌دهند

«گسترش صنعت» از راهکاری برای رشد صنعتی کشور گزارش می‌دهد

«مهلتی برای تجدید قوا»، شرط تاب آوری

امیر مهرزاد
industry@sanatnewspaper.com

بحران‌های سریالی، سهم صنایع از اقتصاد ایران در یک دهه گذشته بود. شرایط برای بسیاری از واحدهای تولیدی و صنعتی در این سال‌ها به گونه‌ای سپری شد که آنها با تجربه‌های تلخی مانند ورشکستگی، تولید با کمترین ظرفیت، فرسودگی و ناتوانی در فروش و صادرات دست‌وپنجه نرم کردند. در فهرست بلند بالای مشکلات بخش تولید برخی بحران‌ها تاثیر بیشتری داشته‌اند. این بحران‌ها به گفته تولیدکنندگان و کارشناسان صنعت بیشتر شامل بدهی‌های بانکی، مالیاتی، تامین اجتماعی، افزایش نرخ ارز و دشواری‌های تامین مواد اولیه می‌شود.

در این شرایط برخی از کارشناسان و فعالان این عرصه پیشنهاد داده‌اند که دولت به واحدهای تولیدی مهلت تجدید قوا بدهد. این درحالی است که واحدهای موجود پس از عبور از موانع بسیاری توانسته‌اند هنوز روی پا بمانند و سپهر اقتصادی کشور به گونه‌ای است که آنها را هر روز با مشکلات اقتصادی جدیدی روبه‌رو می‌کند. در این بین کارشناسان نیز نسبت به خطر تعطیلی و بحران فراگیر در صنایع کشور هشدار می‌دهند. با این حال، وضعیت در کفه‌ای که باید از صنایع حمایت کند هم مناسب نیست.

ماه‌های گذشته در حالی سپری شد که کاهش ارزش پول ملی کشور به عنوان یکی از جدی‌ترین بحران‌ها از طرف کارشناسان مورد بررسی قرار گرفت. همچنین، با اینکه دولت تلاش می‌کند تا از مشکلات اقتصادی کشور کاسته شود، بازدهی این سیاست‌ها به دوره کوتاه‌مدت ختم نمی‌شود و بیشتر سیاست‌هایی است که در آینده می‌توان بازدهی آن را بررسی کرد. آنچه امروز مورد نیاز واحدهای صنعتی است، سیاست‌های کوتاه‌مدت بوده که آنها بتوانند تاثیر آن را سریع‌تر ببینند.

شورای هماهنگی اقتصادی

در این زمینه یکی از اقدام‌هایی که تاکنون انجام شده، تشکیل شورای هماهنگی اقتصادی بین ۳ قوه است. این شورا همان‌طور که از نام آن مشخص است، وظیفه هماهنگی دارد و بر اساس گفته‌های علی لاریجانی، رییس مجلس شورای اسلامی، قرار نیست در این شورا قانون یا قوانینی تصویب شود. بر این اساس، این شورا با هدف هماهنگی و همفکری برای عبور از بحران‌های کنونی تشکیل شده است. کارشناسان اقتصاد و فعالان صنعت اما با توجه به قدرت این شورا پیشنهادهایی را مطرح می‌کنند. طبیعی است در صورت بررسی این پیشنهادها دولت می‌تواند لایحه‌ای تنظیم و برای تصویب آن را به مجلس ارسال کند.

یکی از موضوع‌هایی که کارشناسان مورد تاکید قرار داده‌اند، بحث «مهلتی برای تجدید قوا» است. به گفته کارشناسان اقتصاد و صنعت، واحدهای تولیدی اکنون توان چندانی برای ادامه مسیر ندارند و دولت در این زمینه باید اقدام‌های جدی‌تری انجام دهد.

بدهی‌های گذشته

سیدعبدالوهاب سهل‌آبادی، رییس خانه صنعت، معدن و تجارت ایران درباره مجالی برای تجدید قوای واحدهای صنعتی به «گسترش صنعت» گفت: یکی از بزرگترین مشکلاتی که اکنون نقش سد توسعه را ایفا می‌کند، بدهی‌های پیشین واحدهای تولیدی است. هر چند بخشی از این بدهی‌ها به دلیل سوءمدیریت واحدها است اما برخی از آنها هم برعهده سیاست‌های اقتصادی کل کشور است.

سهل‌آبادی افزود: در زمینه رفع مشکلات کنونی دولت و بخش خصوصی باید هزینه اشتباه‌های خود را بدهند. نباید وضعیت اقتصادی کشور به گونه‌ای باشد که بخش تولید از برخی سیاست‌ها در کشور آسیب ببیند اما تمام تاوان این موضوع را به تنهایی بدهد. دولت و مجلس هم در این زمینه نقش دارند و آنها هم باید کمک کنند تا شرایط کنونی بهبود یابد.

وی با بیان اینکه واحدهای تولیدی اکنون توان پرداخت برخی از بدهی‌ها را ندارند، توضیح داد: این واحدها چند سال درگیر کاهش سرمایه در گردش بودند و مدتی هم به دلیل مشکلات اقتصادی مردم، طرف تقاضا کم‌تحرک شده بود.

در این شرایط باید دولت حمایت‌های خود را افزایش دهد تا بخش تولید بتواند مسیر صنعتی شدن را در کشور ادامه دهد.

رییس خانه صنعت، معدن و تجارت ایران با تاکید بر فریز بدهی‌ها افزود: در شرایط کنونی بزرگترین حمایتی که دولت می‌تواند از بخش خصوصی کند، این است که بدهی این بخش به دولت به مدت ۳ سال فریز شود. بخش خصوصی بحران‌هایی را سپری کرده که برای ادامه مسیر به تنفس نیاز دارد. در صورتی که این تنفس داده نشود، نمی‌توان توقع داشت بخش خصوصی بتواند تولید رقابت‌پذیر داشته باشد.

راه رشد صنایع در کشور

حسین ساسانی، کارشناس اقتصاد و صنایع در این زمینه به «گسترش صنعت» گفت: میزان طلب دولت از بخش خصوصی در سال‌های گذشته افزایش یافته، در حالی که بخش خصوصی هم در برخی حوزه‌ها از دولت طلب دارد. این موضوع باعث شده امروز در کشور شاهد شبکه بدهی و طلب پیچیده‌ای باشیم. علاوه‌بر این، توان بخش خصوصی در کشور روزبه‌روز کمتر می‌شود.

این کارشناس توسعه پایدار با بیان اینکه سیاست‌های حمایتی دولت مقطعی و متفاوت است، توضیح داد: دولت در چند زمینه تاکنون حمایت‌های مقطعی داشته است. این شیوه حمایت اکنون پاسخگوی نیاز صنایع نبوده و به این دلیل بخشی از سرمایه دولت هدر می‌رود. در این زمینه بهتر است دولت یک بار حمایت خود را افزایش دهد و باری را از دوش بخش خصوصی بردارد.

وی افزود: موضوعی که در این زمینه مطرح می‌شود، این نیست که دولت بدهی بخش خصوصی را فراموش کند. دولت می‌تواند با در نظر گرفتن این سیاست بدهی‌های بخش خصوصی را برای حدود ۳ سال فریز کند. از این رو، بخش تولید و صنعت در کشور ۳ سال زمان پیدا می‌کند تا سرمایه و زیرساخت‌های از دست رفته را تقویت کند. پس از این مدت طبیعی است که بخش تولید و صنایع کشور می‌توانند بدهی‌های خود را به دولت بپردازند.

افزایش درآمدها سیاست دولت باشد

محمد عزیزی، عضو کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی نیز در این باره به «گسترش صنعت» گفت: دولت مسیر دشواری را در پیش دارد. دولت باید از تمام توان موجود استفاده کند تا درآمدهای خود را افزایش دهد. در این صورت می‌تواند از بخش صنعت در کشور حمایت‌های بیشتری کند.

عزیزی با بیان اینکه در شرایط کنونی دولت از تمام توان خود برای حمایت از بخش تولید استفاده کرده است، گفت: باید این موضوع را در نظر داشت که دولت به جز حمایت از بخش صنعت وظایف دیگری هم دارد و شرایط کنونی اقتصادی به گونه‌ای است که دولت در تمام این حوزه‌ها با مشکلات اقتصادی و مالی روبه‌رو شده است.

این عضو کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی با توجه به شرایط خطیر اقتصادی کشور، توضیح داد: شرایط اقتصادی امروز به گونه‌ای است که بسیاری از کشورها قصد تخریب اقتصاد ایران را دارند و کشورهایی هم وعده حمایت می‌دهند اما هنوز شاهد حمایت عینی آنها نیستیم. این شرایط ادامه مسیر را برای دولت و بخش خصوصی پیچیده کرده است.

استفاده از توان شورای هماهنگی اقتصادی

حسین سلاح‌ورزی، نایب رییس اتاق ایران گفت: شورای هماهنگی اقتصادی به واحدهای تولیدی مهلت تجدید قوا بدهد.

سلاح‌ورزی در مراسم روز صنعت و معدن که با حضور معاون اقتصادی رییس‌جمهوری برگزار شد، اظهار کرد: هم‌اکنون برای مثال، در زمینه تامین اجتماعی، یک واحد اقتصادی اگر نتواند حق بیمه خود را پرداخت کند به صورت ماهانه ۲ درصد جریمه می‌شود که در کل آن را می‌بخشند. درباره نظام بانکی نیز تسهیلاتی پرداخت می‌شود که هر از گاهی برای واحدهای تولیدی جلسه‌ای برگزار می‌شود اما نتیجه‌ای ندارد.

سلاح‌ورزی ادامه داد: در همین راستا، شورای هماهنگی اقتصادی سران ۳ قوه می‌تواند تصمیم فراقانونی بگیرند.

نایب‌رییس اتاق ایران تصریح کرد: با نظر ۳ قوه می‌توانیم قوانین خارج از احکام بگیریم. واحدهای اقتصادی باید دست‌کم یکی دو سال بدهی‌های‌شان استمهال شود تا در این مدت امکان تجدید حیات داشته باشند.

وی بیان کرد: از شورای هماهنگی اقتصادی انتظار داریم که به این واحدها مهلت تجدید قوا بدهند چراکه ممکن است بر تداوم تولید و افزایش آن تاثیر داشته باشد و این استمهال به معنای بخشودن بدهی آنها نیست.

ضرورت استفاده از ظرفیت دانشگاهیان در راستای ارتقای سطح تولید ملی

نبود ارتباط مناسب بین دانشگاه‌ها و صنایع کشور یکی از بزرگترین محورهایی است که در سال‌های گذشته بارها بر آن تاکید شده است. هر چند در این زمینه برنامه‌ریزی‌هایی شده و صنایع و دانشگاه‌های کشور در حال برطرف کردن این مشکلات هستند اما هنوز شکافی عمیق بین دانشگاه‌ها احساس می‌شود. این شکاف در سال‌های گذشته به نگرانی جدی برای سطوح بالای مدیریت صنایع و دانشگاه‌ها تبدیل شده است. پس از این، وزیر صنعت، معدن و تجارت بر موضوع رفع مشکلات و موانع ارتباط بین دانشگاه و صنعت تاکید کرد. وزیر علوم، تحقیقات و فناوری نیز در این زمینه موضوع‌هایی را مطرح کرد.

وزیرعلوم، تحقیقات و فناوری گفت: ایران متخصصان بسیاری در هر یک از شاخه‌های علمی دارد که باید از توان، خلاقیت و دانش آنها برای تولید کالای باکیفیت داخلی ایران‌ساخت بهره برد. به گزارش ایسنا، منصور غلامی، وزیر علوم، تحقیقات و فناوری با تاکید بر استفاده از ظرفیت و توانمندی دانشگاهیان در ارتقای سطح تولید ملی و طراحی و ساخت کالاهای باکیفیت داخلی، اظهار کرد: دانشجویان و دانشگاهیان از سرمایه‌های کشور هستند که باید از توانمندی و استعداد آنها برای حل مشکلات بهره ببریم. این افراد با تولید دانش و خلاقیت می‌توانند نقش مهمی در تولید کالای باکیفیت و ایران‌ساخت داشته باشند. فقط باید به آنها اعتماد و مسیر را برای حرکت آنها هموار کرد. غلامی با بیان اینکه همکاری و تعامل میان بخش تولید و صنعت با مراکز علمی و دانشگاهی باید افزایش پیدا کند، ادامه داد: استفاده از توان متخصصان و دانش روز باعث ارتقای کیفیت کالای ایرانی و به دنبال آن، افزایش تقاضای مردم برای خرید کالای مورد نظر می‌شود؛ اتفاقی که همه به دنبال آن هستیم و آن اقبال مصرف‌کننده ایرانی به سوی کالای داخلی است. در این صورت اتفاق دیگری نیز رخ می‌دهد و آن، افزایش توان کالای ایرانی برای رقابت با محصولات سایر کشورها است.

به گفته وی، وزارت علوم اقدام‌های مختلفی همچون تقویت بخش تحقیق‌وتوسعه واحدهای تولیدی برای حمایت از تولیدات ساخت داخل را در برنامه دارد و اقدام‌های عملی نیز در سطح دانشگاه‌ها برای این موضوع شروع شده است. وزیر علوم، تحقیقات و فناوری با اشاره به ایجاد حس مسئولیت‌پذیری در جامعه و لزوم ایجاد اعتماد و باور میان مردم درباره ضرورت‌های استفاده از کالاهای داخلی، تصریح کرد: حمایت از تولیدکننده ایرانی یک تعهد برای همه مردم و در راستای تامین استقلال و حفظ منافع ملی است. اگر مردم بدانند خرید کالای ایرانی سرنوشت و آینده آنها و فرزندان‌شان را تعیین می‌کند، اقبال بیشتری نشان می‌دهند.

وی همچنین بیان کرد: البته در مقابل صنایع مختلف تولیدی کشور نیز باید با همکاری تنگاتنگ با دانشگاه‌ها و بهره‌گیری از راهکارهای نوین و روزآمد علمی به ارتقای کیفیت محصولات همت گمارند و کالاهایی را تولید و روانه بازار کنند که از توان رقابت با محصولات مشابه خارجی برخوردار باشند.

غلامی با اشاره به برگزاری جشنواره ملی، فرهنگی و هنری «ایران‌ساخت» بیان کرد: فرهنگ استفاده از کالای ایرانی باید بین مردم شکل بگیرد و نیاز است از تمام توان برای این مسئله استفاده کنیم.